

Spremljanje številčnosti vodnih ptičev v Sečoveljskih solinah

Monitoring of aquatic birds at Sečoveljske soline

Tomaž JANČAR

UVOD

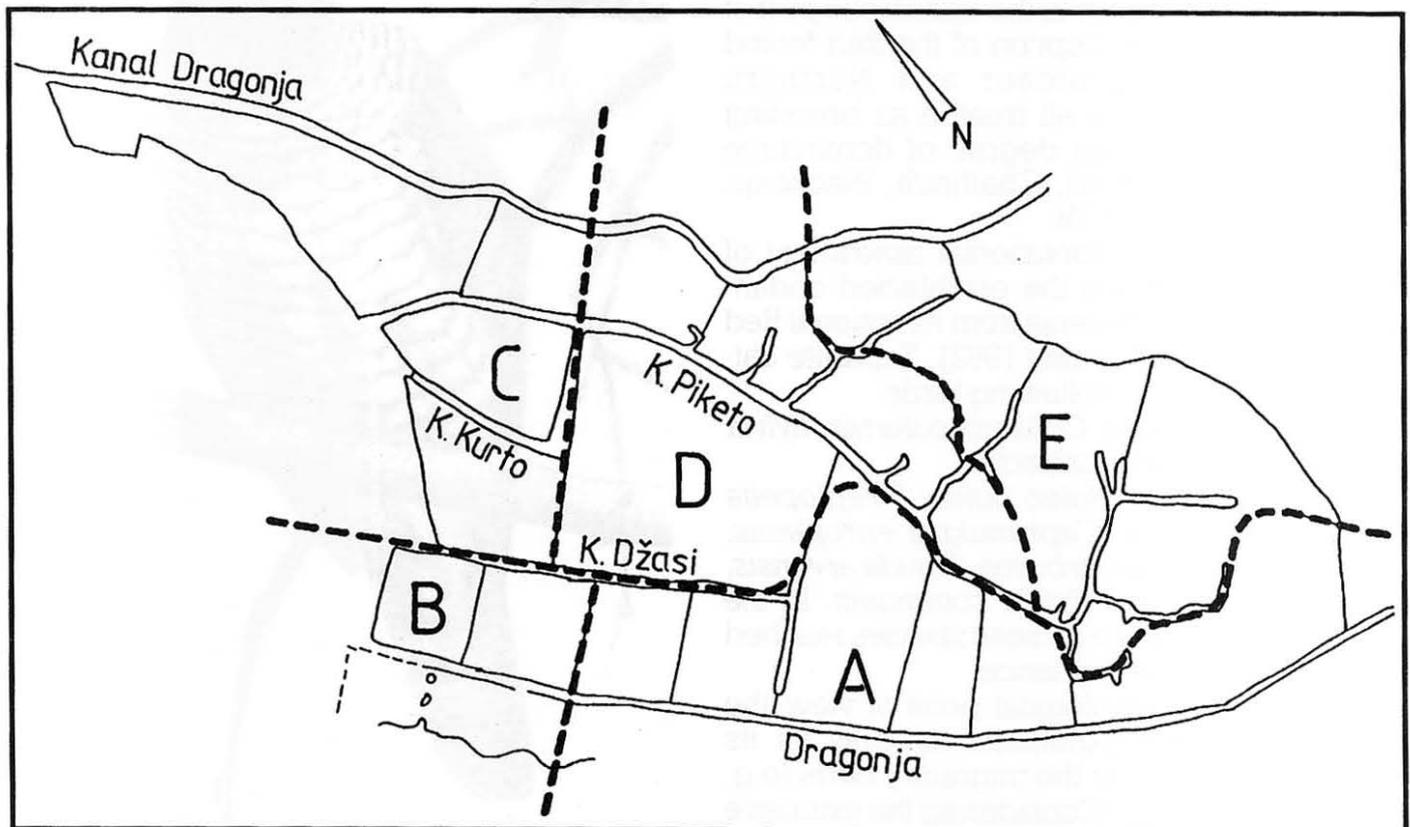
Ob koncu zime 1991 sem med opazovanjem ptičev v Sečoveljskih solinah naletel na zalivskega galeba. Ker ga takrat nisem zanesljivo determiniral, sem ga prišel opazovat še večkrat, sproti pa sem bolj ali manj sistematično popisoval predvsem vodne ptiče. Po dobrem mesecu galeba nisem več našel, vendar se je v tem času nabralo toliko zanimivih podatkov, da sem z obiski nadaljeval.

Raziskava zaradi načina nastajanja ne more postreči s povsem primerljivimi, absolutnimi številkami o številčnosti vodnih vrst, saj je metoda med raziskavo šele nastajala. Pa ven-

dar skušam podati čimbolj verno sliko o kvalitativni in kvantitativni sestavi ornitofavne Sečoveljskih solin v pomladnih mesecih leta 1991.

Od vseh ornitološko zanimivih terenov v Sloveniji je o Solinah na voljo nemara največ novjših avifaunističnih pregledov (GREGORI 1976, GEISTER, ŠERE 1977, ŠMUC 1980, ŠKORNIK et. al. 1990). Sistematično preštevanje vodnih ptic sicer še ni bilo izvedeno, je pa ŠMUC (1980) zbral veliko številčnih podatkov.

Oznaka vodne vrste tukaj velja za predstavnike naslednjih redov: Gaviiformes, Podicipediformes, Ciconiiformes, Anseriformes, Gruiformes in Charadriiformes.

Slika 1: Obravnavano območje s popisnimi ploskvami

Fig.1: The surveyed area with separate mapping sections

METODA

Popisovanje je potekalo od 9. 3. do 19. 5. 1991. Zajemalo je območje južno od kanala Dragonja, t. j. Fontanigge, nedeljujoči del Sečoveljskih solin. Popisno območje sem razdelil na 5 popisnih ploskev, ki so z vidika dostopnosti zaočkrožene popisne enote. Iz tab. 1 je razvidno, katere popisne ploskve so bile obdelane v posameznih dneh, saj nobenkrat niso bile obdelane vse. Ob vseh koncih tedna (sobotah in nedeljah) sta bili obdelani ploskvi B in C, saj se je na njiju zadrževalo največ osebkov in tudi vrst. Za popisno ploskev E se je izkazalo, da je s ptiči najsiromašnejša. Ker hkrati zaradi odročnosti zahteva precej časa, sem jo večinoma izpuščal. Vzdlž ceste ob Dragonji do izliva sem opazoval predvsem iz avtomobila, ker so bili ptiči tako bolj zaupljivi. Notranjost solin sem obdeloval med počasno hojo. Za en krožni popis (ABCD) sem potreboval 4-5 ur, saj so bili zaradi zahtevne determinacije potrebni številni daljši postanki. Opazoval sem z daljnogledom 10 x 50 in s teleskopom 40 x 42.

Datum	Popisne ploskve
9.3.	BC
10.3.	ABCD
23.3.	ABCD
24.3.	AB
30.3.	AB
31.3.	ABC
7.4.	ABC
13.4.	ABCE
14.4.	A, nepopolno
3.5.	ABC
18.5.	ABC
19.5.	DEA

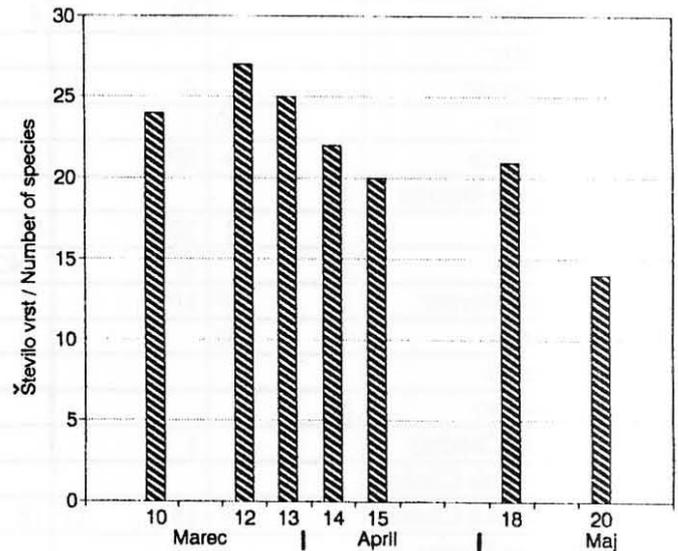
Tabela 1: Popisne ploskve, ki so bile obdelane v posameznih dnevih leta 1991

Table 1: Mapping sections as examined during separate days in 1991

Večinoma sem opazoval sam, nekaj časa pa tudi skupaj s kolegi: 10. 3. s Tihomirjem Makovcem, Borutom Mozetičem in Vesno Rupert, 10. 4. z Daretom Šeretom, 13. 4. pa s Karin Rižner in Primožem Kmeclom. Slednja sta mi tudi prijazno odstopila podatke za 30. in 31. 3. Večino popisov smo opravili v jutranjih in dopoldanskih urah, le 9. 3. in 30. 3. smo opazovali popoldne in zvečer.

REZULTATI

V 12 popisnih dnevih smo zabeležili skupaj 45 vrst vodnih ptic. Povprečno smo zabeležili nekaj manj kot 22 vrst na konec tedna. Število vrst na konec tedna je med raziskavo upadalo. Nekaj zaradi napredka selitvene sezone, nekaj pa zato, ker so zimujoče vrste odletele.

Slika 2: Število vrst, registriranih ob posameznih koncih tedna
Fig. 2: Number of species registered during separate weekends

Rezultate terenskih opazovanj podajam v tabeli 2. Številke v njej ponazarjajo dnevni seštevek opazovanih osebkov, če je bilo osebkov veliko, pa gre za oceno.

RAZPRAVA

Raziskava je bila prekratka, da bi prikazala popolno dinamiko spomladanskega preleta, je pa pri nekaterih vrstah ravno pokrila njegov vrhunec.

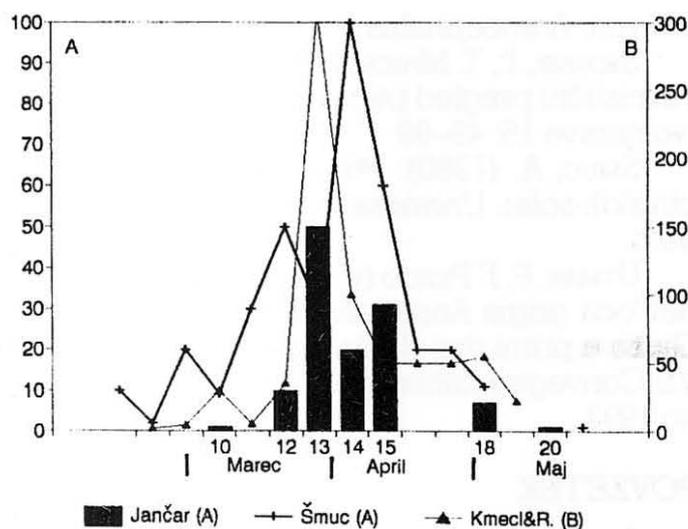
Največ podatkov je za regljo *Anas querquedula*. Primerjal sem podatke o tedenskih maksimumih s podatki ŠMUCA (1980), ki je popisoval v solinah 8 let in zbral 41 podatkov, ter KMECLA IN RIŽNERJEVE (1993), ki sta popisovala 2 leti na Cerkniškem jezeru in zbrala 30 podatkov. Slednja sta mi dala na voljo izvirne podatke svoje raziskave, da sem lahko izračunal tedenske maksimume. Vrhovi preleta vseh treh raziskav se zelo lepo ujemajo, saj odstopajo le za en teden, vendar je bilo na Cerkniškem jezeru opaženih precej več osebkov.

Zanimiva je primerjava vseh treh raziskav pri zelenonogem martincu *Tringa nebularia*. Sodeč po podatkih Šmuca ter Kmecla in Riž-

TEDNI / WEEKS	10		12		13		14	15		18	20	
VRSTA / SPECIES	9.3.	10.3.	23.3.	24.3.	30.3.	31.3.	7.4.	13.4.	14.4.	3.5.	18.5.	19.5.
polarni slapnik <i>Gavarc</i>		6	7	+		2z+8s	4s	6				
mali ponirek <i>Tacruf</i>		4	3		4	11	1	+	+			
čopasti ponirek <i>Podcri</i>		3	19	1		19	1P					
mala bela čaplja <i>Egrgar</i>	+	20	+	1	1	9	7	3		40	21	20
velika bela čaplja <i>Egralb</i>	1	+	1	1		1	2					
siva čaplja <i>Ardcin</i>			10	+	2		3	11		11	1	5
siva gos <i>Ansans</i>		1						1		1	1	
žvižgavka <i>Anapen</i>			4	6		1P						
kreheljc <i>Anacre</i>		20	1					4				
mlakarica <i>Anapla</i>	+	+	5P		10	10	+	5P	+	1P+5♂	1P+6♂	+
dolgorepa raca <i>Anaacu</i>	1♂											
reglja <i>Anaque</i>		1	10		50	40	20	31	30	7	+	1
žličarica <i>Anacly</i>	5		1P	+	4♂+3♀		2P	1P		1♂		
srednji žagar <i>Merser</i>	1P	4P	1P			25	1P	3P				
črna liska <i>Fulatr</i>	4	30										
polojnik <i>Himhim</i>						1						
sablarka <i>Recavo</i>	2											
mali deževnik <i>Chadub</i>			1			3		+				
komatni deževnik <i>Chahia</i>						2						
beločeli deževnik <i>Chaale</i>		3	15	11	15	15	9	+	+	4	+	14
črna prosenka <i>Plusqu</i>			2Z							2		
priba <i>Vanvan</i>		146										
srpokljuni prodnik <i>Calfer</i>										2		
spremenljivi prodnik <i>Calalp</i>							3					
togotnik <i>Phipug</i>		50	+				6	17	8	23		
kozica <i>Galgal</i>		4	+									
črnorepi kljunač <i>Limlim</i>		1	4				3s			1		
mali škurh <i>Numpha</i>				2	5	4	3	2	1			
črni martinec <i>Triery</i>						1		2	2			
rdečenogi martinec <i>Tritot</i>	+	30	8	2		9						
zelenonogi martinec <i>Trineb</i>			2	3	5	6	9	7	4	4		2
pikasti martinec <i>Trioch</i>				+								
močvirski martinec <i>Trigla</i>							+			10		+
mali martinec <i>Acthyp</i>					3			2		6		
kamenjar <i>Areint</i>										2		1
črnoglavi galeb <i>Larmel</i>	4	3	1	9		1				2		1
rečni galeb <i>Larrid</i>	300	+	+	50	30	50	+	30		80	30	39
zalivski galeb <i>Largen</i>		1	1			1	1					
sivi galeb <i>Larcen</i>							1					
rjavi galeb <i>Larfus</i>										2		
rumenonogi galeb <i>Larcac</i>	1000	+	+	50	50	500	+	+	200	100	150	77
kaspijska čigra <i>Stecas</i>			1									
kričava čigra <i>Stesan</i>					1							
navadna čigra <i>Stehir</i>							5	10		5	16	20
črna čigra <i>Stenig</i>										1		1

Tabela 2: Rezultati popisov (z – osebek v zimskem perju, s – osebek v svatovskem perju, P – par, + – vrsta registrirana, število ni bilo zabeleženo)

Table 2: Mapping results (z - individual in winter plumage, s - individual in breeding plumage, P - pair, + - species registered but its numbers not established)

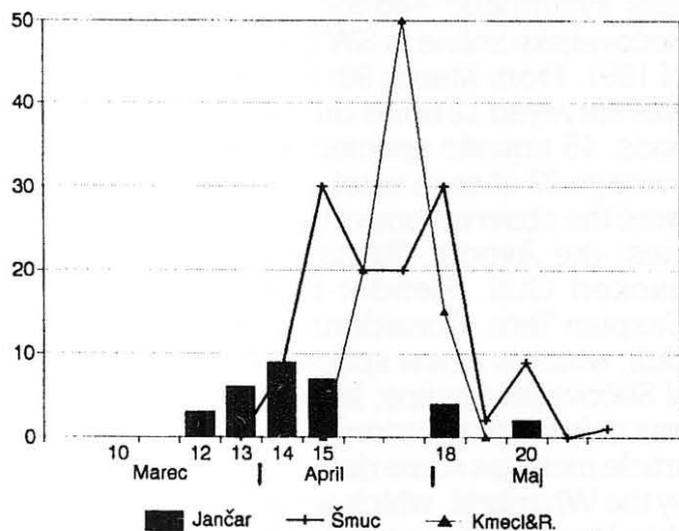

Slika 3: Reglja *Anas querquedula*: primerjava tedenskih maksimumov številčnosti izvirne raziskave s ŠMUC (1980) in KMECL & RIŽNER (1993)

Fig. 3: Garganey *Anas querquedula*: a comparison of weekly maximums by the original research with ŠMUC (1980) and KMECL & RIŽNER (1993)

nerjeve bi bil vrh preleta ravno v drugi polovici aprila, ko nismo bili v Solinah.

Po podatkih predhodnih raziskav je bila velika bela čaplja *Egretta alba* prej redek in maloštevilen gost v Solinah, novejši podatki pa kažejo na velik porast tako števila registracij kot števila osebkov. GREGORI (1976) je sploh ne navaja, ŠMUC (1980) jo je v 8 letih zabeležil le enkrat. ŠKORNIK et. al. (1990) so jo v šestih letih zabeležili 18-krat, večinoma v letih 1986-87, zad-

Slika 4: Zelenonogi martinec *Tringa nebularia*: primerjava tedenskih maksimumov številčnosti izvirne raziskave s ŠMUC (1980) in KMECL & RIŽNER (1993)

Fig. 4: Common Greenshank *Tringa nebularia*: a comparison of weekly maximums by the original research with ŠMUC (1980) and KMECL & RIŽNER (1993)

njih dveh letih raziskave. Mi smo jo registrirali do 7. 4. 1991 pri vseh obiskih, od polovice aprila naprej pa ne več. Moji novejši podatki iz Solin: 27. 10. 1991 2 osebka, 12. 1. 1992 11 os., 30. 1. 1994 10 os. in 2. 4. 1995 4 os.

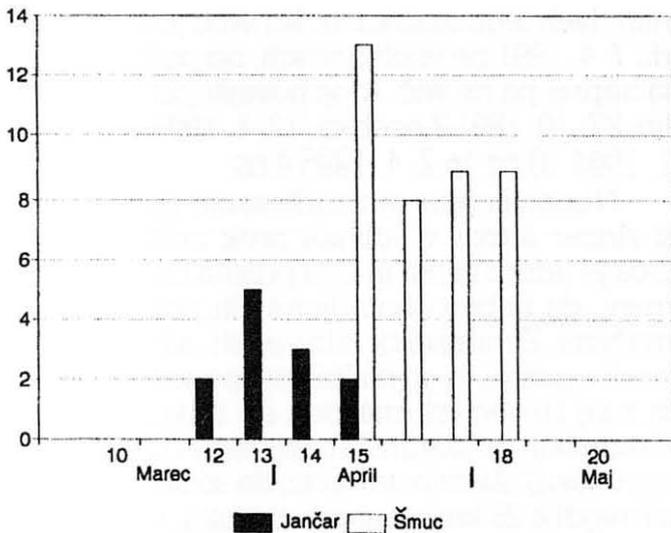
Nepojasnjeno je zadrževanje ene sive gosi *Anser anser* v Solinah prek cele pomladi. Gos je dobro letela in si ni pustila blizu, kar pomeni, da ni bila obstreljena niti pobegla udomačena. Zanimivo bi bilo vedeti, ali je v kakšni zvezi z gosmi, ki so jih Italijani ponovno naselili in zdaj že več let gnezdiijo ob izlivu Soče in v Gradeških in Maranskih lagunah (UTMAR, PERCO, v tisku). Avtorja navajata, da so sivo gos opazili najdlje 25 km od mesta izpusta, in približno enako daleč je od Gradeža do Sečoveljskih solin.

Vseh prodnikov nam ni uspelo določiti, navajam samo zanesljivo določene. Nedoločene prodnike smo opazovali bolj ali manj v prvi polovici raziskave, verjetno je šlo predvsem za spremenljive prodnike *Calidris alpina*, ki v solinah prezimujejo, po mojih podatkih 50 do 100 osebkov, KMECL & RIŽNER (v tisku) pa navajata celo številko 250 osebkov.

Podatki o malem škurhu *Numenius phaeopus* so v literaturi zelo redki, še največ jih navaja Šmuc (1980), ki jih je spomladi opazoval 6-krat, vendar ne vsako leto. Mi smo jih zabeležili 6-krat, saj so se zadrževali v solinah cel mesec. Za naprej ostaja odprto vprašanje, ali gre za spregledanega rednega preletnika ali pa le za izjemno pojavljanje v letu 1991. Pojasniti bo treba tudi časovno neujemanje Šmucvih in naših podatkov. Šmuc je bil v solinah med 24. 3. (prvo naše opazovanje) in 11. 4. (prvo njegovo opazovanje malega škurha) več kot desetkrat.

Soline so v Sloveniji enkratni habitat, zato tu naletimo na mnoge redke vrste. Med raziskavo smo zabeležili kar 5 vrst, ki so bile po takratnem seznamu redkih vrst (Komisija za redkost, 1989) v zadnjih 50 letih v Sloveniji opažene manj kot 10-krat: sabljarka *Recurvirostra avosetta* (Jančar, 1991), kamenjar *Arenaria interpres*, zalivski galeb *Larus genei* (JANČAR 1992, KMECL 1992), rjavi galeb *Larus fuscus* in kaspjska čigra *Sterna caspia*. Za zalivskega galeba je to šele tretji podatek za Slovenijo in pomeni novo vrsto v ornitofavni Sečoveljskih solin.

Sečoveljske soline so po izkušnjah te raziskave zelo hvaležen objekt za sistematično spremljanje številčnosti vodnih ptic iz naslednjih razlogov:

Slika 5: Mali škurh *Numenius phaeopus*: primerjava tedenskih maksimumov številčnosti izvirne raziskave s ŠMUC (1980)

Fig 5: Whimbrel *Numenius phaeopus*: a comparison of weekly maximums by the original research with ŠMUC (1980)

– lahke prehodnosti in dostopnosti
– dobre preglednosti in jasnih notranjih razmejitev

– velikega števila vrst, tudi redkih

Tudi zato bi bilo v prihodnje tam smiselno organizirati nekaj let trajajoč monitoring, ki bi nedvomno postregel z mnogimi presenečenji. Ta raziskava in izkušnje avtorja, ki so se pri njej nabrale, bi lahko prispevali pri pripravi bodoče metode.

LITERATURA

GEISTER, I., D. ŠERE (1977): Prispevek k poznavanju ornitofavne Sečoveljskih solin. *Varstvo narave* 10: 62–71

GREGORI, J. (1976): Okvirni ekološki in favnistični pregled ptičev Sečoveljskih solin in bližnje okolice. *Varstvo narave* 9: 81–102

JANČAR, T. (1991): Sabljarka *Recurvirostra avosetta*; *Acrocephalus* 12: (49) 156

JANČAR, T. (1992): Zalivski galeb *Larus genei*; *Acrocephalus* 13: (51) 52

KMECL, P. (1992): Zalivski galeb *Larus genei*; *Acrocephalus* 13: (51) 53.

KMECL, P., K. RIŽNER (1993): Pregled vodnih ptic in ujed Cerkniškega jezera; spremljanje številčnosti s poudarkom na preletu in prezimovanju. *Acrocephalus* 14: (56–57) 4–31

KMECL, P., K. RIŽNER (v tisku): Velika bobnarica *Botaurus stellaris*, Iz ornitološke beležnice; *Acrocephalus*

Komisija za redkosti (1989): Seznam doslej ugotovljenih ptic Slovenije s pregledom red-

kih vrst; *Acrocephalus* (41–42) 75–80

ŠKORNIK, I., T. MAKOVEC, M. MIKLAVEC (1990): Favniški pregled ptic slovenske obale. *Varstvo narave* 16: 49–99

ŠMUC, A. (1980): Ptice Sečoveljskih in Ulinjskih solin. Univerza v Ljubljani, diplomsko delo

UTMAR, P., F. PERCO (v tisku): Reintroduzione dell'oca grigia *Anser anser* nel Friuli–Venezia Giulia e primi dati di biologia riproduttiva. *Atti VII Convegno Italianop di Ornitologia – Urbino* 1993

POVZETEK

Članek podaja rezultate bolj ali manj sistematičnega preštevanja vodnih ptičev v Sečoveljskih solinah (JZ Slovenija) spomladi leta 1991. Med 9. 3. in 19. 5. je bilo v sedmih koncih tedna (sobotah in nedeljah) opravljenih 12 terenskih obhodov. Registrirali smo skupaj 45 vrst vodnih ptičev, povprečno 22 na konec tedna. Zanimiva so opazovanja naslednjih redkih vrst: sabljarka, kamenjarja, rjavega in zalivskega galeba ter kaspijske čigre. Za zalivskega galeba, ki je nova vrsta v ornitofavni Sečoveljskih solin, je to šele tretji podatek za Slovenijo. Članek prispeva 6 podatkov o preletu malega škurha, ki iz dosedanje literature o Solinah ni bil znan kot reden preletnik.

SUMMARY

The article presents the results of more or less systematic census of aquatic birds at Sečoveljske soline in SW Slovenia in the spring of 1991. From March 9th to May 19th, the area was surveyed 12 times during 7 different weekends. 45 aquatic species were registered, on average 22 at each weekend. Most interesting were the observations of the following rare species: the Avocet, Turnstone, Lesser Black-backed Gull, Slender-billed Gull and the Caspian Tern. Considering the Slender-billed Gull, which is a new species in the ornitofauna of Sečoveljske soline, let us underline that this was only the third record in Slovenia so far. The article includes some details about the passage by the Whimbrel, which according to the available literature has not been known as a regular passage migrant in this part of the world.

Tomaž Jančar, Gorenje Blato 31, 61291 Škofljica